

СБОРНИК

**Международна научно – практическа конференция на тема
„Съвременни тенденции в предучилищното възпитание”**

Сандански, 2019 г.

С благодарност,

➤ на всички участници в реализираните двадесет международни научно-практически конференции „Съвременни тенденции в предучилищното възпитание“ от 1999 г. до 2019 г., в гр. Сандански,

➤ на университетските преподаватели, които са близо до учителите, и представиха своите теории за съвременно образование и възпитание на децата от предучилищна възраст,

➤ на педагозите – практики, посветили се на работата с децата, които споделиха своя опит и креативност,

➤ на всички Вас, които осъзнавате, че уникалността и прогреса на нашата България се определят от човешкият потенциал и давате принос за неговото развитие.

➤ Благодаря на съдбата, че ме срещна с Вас за тези 20 години и се надявам срещите ни, да са оставили емоционална следа и да очертават стойностна перспектива за предучилищното възпитание.

➤ Благодаря на Оля Божинов за подарения сайт
<http://www.pedagogikaconf.com>

Сборник „Съвременни тенденции в предучилищното възпитание“

Съставител: Мария Маринова Чинкова – Стаматова

Рецензенти:

Доц. д-р Гергана Дянкова

Доц. д-р. Веска Вардарева

Доц. д-р София Дерменджиева

Д-р Изабела Стаматова

Сандански, 2019 г.

ISSN 2367-5284

СЪДЪРЖАНИЕ

Вместо увод. Юбилейно	3
-----------------------------	---

ЧАСТ I ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

Детската градина и нейната роля за изграждане на общество на бъдещето Проф. д-р Снежана Мирасчиева, Даниела Коцева, Факултет за образователни науки, Университет „Гоце Делчев“ Щип, Македония	5
ГОТОВИ ЗА УЧИЛИЩЕ? (Превенция на „отказа от училище“ в подготвителна група) Доц. д-р София Дерменджиева - Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград	10
Конструктивните играчки в детския опит Учене чрез правене. Научаване, технология, социалности Проф. д-р Мария Баева, Димитър Баев СУ”Св.Кл.Охридски” Ф Н О И	15
Предрасъдък ли е „Крушата не пада по- далече от дървото“? (за предразсъдъчното мислене и дискриминационното поведение в детството) Проф. д-р Даниела Тасевска - Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий” – Велико Търново	22
На какво да учим децата у дома, и в детската градина, и в началното училище проф. д-рн Георги Иванов - Тракийски университет, Стара Загора Ангелина Калинова – докторант - Тракийски университет, Стара Загора	31
Музикално-подвижните игри и танци за развитие на координационно-двигателните способности на децата от предучилищна възраст Златка Димитрова, Университет “Проф. д-р Асен Златаров” - Бургас	39
Проактивна образователна среда и развитие на емоционалната интелигентност на децата в детската градина Доц. д-р В. Вардарева, ЮЗУ“Н.Рилски“, Евг. Кобакова, ЦДГ“Дж. Родари“	43
Изкуство и медии – динамика на аудиторията проф.д-р Лучия Малинова, проф.д-р Божидар Ангелов СУ „Св. Климент Охридски”, ФНОИ	49

ДЕТСКАТА ГРАДИНА И НЕЙНАТА РОЛЯ ВО ГРАДЕНЕТО НА ОБЩЕСТВО НА БЪДЕЩЕТО

Снежана Мирасчиева¹, Даниела Коцева²

^{1,2} Факултет за образователни науки, Университет „Гоце Делчев“ Шип, Македонија

Резюме: В този доклад се разглежда въпросът какъв тип на детска градина е необходим днес. За да дадем отговор на въпроса, със сравнителен анализ на две понятия (Валдорфски детски градини в Германия и програмите за работа в детските градини – държавни институции в Република Македонија) стигнахме до съзнание, че въпреки различията в съдържанието и организационния смисъл, различията по отношение на формите, методите и средствата за работа, те всички имат една и съща цел - развитие на личността на детето. Това повдигна въпроса каква е ролята на детската градина днес за изграждане на общество на бъдещето.

Ключови думи: съдържание, детска градина, общество, бъдеще.

Кратко въведение

Сред учените и професионалистите, сред теоретиците и практикуващите, често се задава въпросът какъв вид граждани са необходими за по-добро бъдеще. В поредицата от въпроси и отговори среща се и въпросът за мястото и ролята на детската градина в формирането на личността на детето и създаването на образ на гражданин на обществото в бъдеще. В този смисъл са поставени въпроси за целите, съдържанието, формите и методите на работа в детските градини, какъв вид на детска градина е необходим днес, модел, който ще отговори на нуждите на бъдещето и ще осигури развитие и перспектива. В Република Македонија предучилищните институции в момента работят по Програмата за ранно обучение и развитие. В Република Германия предучилищните институции работят по различни програми. Една от програмите които се прилагат е програмата Уалдорф. Това са концептуално различни програми, които се различават по съдържание и в частта на дидактическо-методическия подход.

Основни постулати в концепциите за предучилищно възпитание и образование

От македонска гледна точка Предучилищното възпитание и образование в Република Македонија се основава на научни постижения които са емпирично потвърдени и функционално свързани в цялата възпитателно-образователна система, която е част от системата за социална защита на децата в Република Македонија. С тази система се осигуряват условия за реализация на правата на децата и удовлетворяване на техните нужди, насърчаване на тяхното физическо и психично здраве, активното участие на децата в обществото с другите в условия адаптирани към тях и техните възможности, интереси и нужди. Концептуално и съдържателно подхранва холистичния подход, на който се основава развитието и ученето на детето или процесът на промяна. По този начин възпитателите предприемат дейности за създаване на условия за учене и учене чрез игра, взаимодействие, активизиране в изследователски процеси и решаване на различни проблемни ситуации. Затова детската градина като първа организирана възпитателно-образователна институция играе решаваща роля в формирането и развитието на способностите за учене, удовлетворяването на познавателните нужди и насърчаването на познавателните интереси на децата. В детската градина през деня се провеждат различни възпитателно-образователни

дейности, свободни занимания и игри, осъществяване на ежедневно планиране, пасивни и активни почивки, реализиране на факултативни програми (ако те са съобразени с интересите на родителите), моторни дейности, разходки, наблюдения, участие в различни прояви, индивидуална работа с деца и родители. Работата е разделена на центрове (литературни, научни, драматургични, математически) с доминиращ метод на игра. Съдържанията са разделени по области (физическо здраве и моторно развитие, социално-емоционално развитие, развитие на подхода към ученето, развитие на говора, грамотност и комуникация, когнитивно развитие и придобиване на общи знания) и в рамките на всяка област има и потясна област. Очакванията за това какво трябва да знаят и могат да правят децата в определена възраст са стандартите разделени по възрастови групи (0-2 години, 2-3 години, 3-4 години и 4-5 години) съгласно законодателството въз основа на което се организира работата на детските градини и разпределението на децата в групи.

От немска гледна точка Детските градини в Германия работят по различни програми. Една от тях е Уалдорфския концепт, основан според Уалдорф педагогиката. Една от съществените характеристики на тази идея е категоризацията на развитието на децата, която разграничава три седемгодишни периода, всъщност, три "раждания": физическо раждане (първите седем години от раждането – вълшебната формула е образ и поведение). С физическото раждане човек излиза от утробата на майка си и влиза в пряк контакт с физическия свят, който започва да го засяга по същия начин както преди в тялото на майката, което означава, че силите и елементите на външния свят поемат функцията която преди това е изпълнявала силата и тялото на майката. Всичко това продължава до момента на смяна на зъбите на детето. Вторият период е раждането на жизнената сила (период на смяна на зъбите - детето се учи от авторитета на човека). През този период човешкият организъм трябва да направи повече промени в смисъл, че става въпрос за физическите промени на някои органи, промяната на формата и промяната в структурните отношения. През този период някои неуспехи в развитието не могат да бъдат отстранени повече преди детето да напълни седем години. С една дума, всички тези физически условия на органите действат в смисъл на тяхно оформяне. Третият период е периодът на астрално раждане (началото на пубертета – всичко което е научило детето от неговия пример трябва да го докаже чрез съзнателно действие и преценка). Като основна специфика на Уалдорф педагогиката която я отличава от класическото образование е че всъщност това не е педагогическа система, а изкуство, което насърчава онова, което действително съществува в човека. Съгласно философията на Щайнер съставена е учебна програма, която е подходяща за развитието на децата и развитието на детската творческа фантазия, която все още се използва във Уалдорфските детски градини и училища. Тази учебна програма съдържа дидактическо-методическа организация, започвайки от предучилищния период до средното образование, и се основава предимно на ритъма, а вниманието е насочено към развитието на фантазията и въображението, особено в предучилищния период. В детските градини на Уалдорф един от основните принципи е спазването на годишните, седмичните и дневните ритми. Така, през годината, структурата на основния план се свежда до сезоните, седмичният ритъм, както и разделяне на дейностите и начина на тяхна реализация всяка седмица, а дневният ритъм представлява дидактическо-методическа структура на цялостната дейност за един ден. Друг основен принцип е, че в основата на образованието стои конфронтация със самия себе си, а възпитанието на децата е самообучение на възпитателя. Тук възпитанието и изследването не са отделни процеси: самият изследовател участва в това, което се случва на практика. Основната форма на изразяване на детето е свободната игра, а възпитанието в детската градина

означава предимно подхранване на свободната игра. Така индивидуалността и личността на детето се вижда най-ясно в играта. А именно фактът, че е особено важно детето да играе свободно и без грижи, показва значението на една добра образователна концепция в средата на детето, тъй като детето се нуждае от подредена материална среда, в която ще се чувства сигурно, нуждае се од материална среда освободена от функционална зависимост, условие което изпълва природата, която е свободна от всякакви функции. Детето също така изисква прост ритъм в живота си, който му осигурява сигурност и спонтанност, така че да има близка връзка с възрастния, към който е наклонено и зависимо от интериорния дизайн на помещението, защото пример и имитация са вълшебните думи които характеризират тази връзка. Що се отнася до целите, основната цел на тази концепция е да се намери потенциалът във всеки индивид. Ролята на възпитателя е да извлече потенциала на всяко дете и по този начин да му помогне да стане пълноценен човек, тъй като детето има свободен избор и може да разпознава, използва и развива своите способности и способности. По отношение на съдържанието, програмите, базирани на Уалдорф педагогиката са различни в различните страни, култури, групови размери и индивидуални стилове на педагозите. Въпреки тези различия, Уалдорф програмите споделят някои основни характеристики като: - насърчаване на интереса и приемането на всяко дете; - възможности за самостоятелна игра с прости материали за игра като основна дейност за деца. Това е дейност която позволява на децата да оцелеят и да разберат своя опит; - осъзнаване, че децата учат чрез имитация, чрез преживяване на различни сензорни впечатления и чрез движение. Естествения им наклон е активното изследване на тяхната физическа и социална среда. Околната среда предлага граници, структура и защита, както и възможност да поемат рискове и да се изправят пред нови предизвикателства; - фокусиране върху действителния опит, а не върху виртуалния опит с цел да се подкрепи детето в установяване на здравословни отношения със света; - артистични дейности като разказване на истории, музика, рисуване и боене, ритмични игри и моделиране които подобряват здравословното развитие на въображението и творчеството; - значителна практическа работа като готвене, печене, градинарство, работа с ръце и домашни дейности, които дават възможност за развитие на скрити човешки възможности. Акцентът се поставя върху процеса на живот, а не върху резултатите от обучението; - предсказуем ритъм през деня, седмицата и годината които осигуряват сигурност и чувство за връзка и пълнота на живота. Сезонните и други фестивали се отбелязват според културната и географска среда.

Принципи и цели в двата концепта - сравнителен подход

Концепцията за детска градина която работи по Програмата за ранно обучение и развитие и концепцията за Уалдорфска детска градина се различават помежду си. Тук ще се съсредоточим върху два компонента, принципи и цели. Що се отнася до началните принципи използвани при подготовката на програми за предучилищно възпитание, сравнителният анализ показва че и двете програми включват определени правила и ценности по които се ръководят и се опитват да ги преведат на практика. Така, за реализирането на Програмата за ранно обучение и развитие [4] процесът на развитие и учене при деца от 0 до 6 години се ръководи от следните принципи: - принцип на еднакви възможности и уважение на различията между децата и принципа на мултикултурализма. На всички деца, независимо от пола, етническата и религиозна принадлежност, социално-икономическите и културните различия, както и различните здравни и специални нужди, трябва да им се осигури вход в образователната система; - принцип на демокрацията. Всички деца могат да учат. Те заслужават високи очаквания

за постиженията си в учебния процес, съобразени с възрастта и социално-културните им характеристики - принцип на доминиране на играта и принцип на връзка с реалността. Децата учат най-добре през играта. В учебния процес играта се приема като метод на учене, чрез който децата придобиват елементарни знания и практически умения, необходими за качествен живот - принцип на активно учене и насърчаване на различни начини на изразяване. Средата в която учат децата насърчава любопитството и е в съответствие с техните физически и емоционални нужди с цел да се чувстват сигурни и да ползват различни стратегии за търсене на решения и отговори; - принцип на съответствие с характеристиките на възрастните и принципа на индивидуализация. Уважение към личността и индивидуалните особености, нужди, интереси и възможности на всяко дете, включително и децата със специални нужди - принцип на отвореност на възпитателно-образователната система. Съвместните действия на детската градина/ центъра за развитие на ранно детство със семейството и общността, за насърчаване на развитието на обучението в ранна детска възраст. Интегративният подход е от особено значение за развитието и ранното обучение на децата; - принцип на наблюдение и насърчаване на развитието на децата. Всички деца имат потенциала да постигнат повече от очакваните стандарти в определена възраст, с подходяща подкрепа, обучение и стимулиране на развитието на ранното учене; - принцип на подход на развитие-процес. Целта на ученето е самият процес на учене където целите не са правилни и неправилни отговори, а насърчаване на детските символични, фантастични и мисловни стратегии на мислене, изразяване и други важни неща в конкретниш период на развитие;- принцип на критичната оценка. Необходимо е непрекъснато да се оценява възпитателно-образователната работа на ниво на: взаимно взаимодействие в групата, планиране на отделни области, методи на работа, права и отговорности на родителите в детската градина и местното самоуправление, - принцип на непрекъснато професионално развитие на възпитателя. развитието на обучението на децата изцяло е обусловено от качествени педагози, които имат непрекъснат професионален напредък, развитие и сътрудничество с родителите на децата. Стандартите обхващат всички аспекти на развитието на личността на детето, без фаворизиране на определени аспекти. Холистичният подход в разработването на стандартите е в основата на тяхната подготовка, тъй като детето е наясно със света като цяло.

Стандартите, на които се основава Уалдорф програмата са разделени в четири категории, които включват четири задължения: уникално дете: детско развитие; Практика на участие; осигуряване на безопасност; и здраве и благополучие. Положителни отношения взаимно уважение; Родителите като партньори; Обучение с подкрепа; и Ключова личност. Среда която осигурява: наблюдение; Оценка и планиране; Подкрепа за всяко дете; и по-широк контекст. Обучение и развитие: игра и проучване; Активно обучение; Творчество и критично мислене; и области на обучение и развитие. [2] Що се отнася до целите, общи цели за периода на развитие до 6 години по Програмата за ранно обучение и развитие [4], се определят жо посока да: - развият собствен подход и стил към ученето; - насърчаване на интереса към използването на различни форми и източници на информация; - развиване на умения за самостоятелно използване на вътрешна мотивация за изпълнение на по-сложни задачи; - да насърчава селективния подбор на дейности които му се предлагат съгласно неговите лични интереси и начини на разбиране и приемане, - развиване на способността да се започне определена дейност и издръжливост в реализацията до нейното завършване; изразяване на творчеството чрез процеса на учене и развитие - развиване на способността да се използва опитът въз основа на предишни знания, в изграждането на личен подход към

ученето. Крайната цел на програмите за ранно обучение в детската градина на Уолдорф е да помогне на децата да достигнат петте резултати на „Всяко дете е важно“: да бъде безопасно, да бъде здраво, да се радва и да постига, да допринесе положително и да постигне икономическо благополучие чрез: - поставяне на стандарти за учене, развитие и грижа за децата, които ще изпитат когато са извън дома, осигурявайки условия, в които всяко дете се развива и нито едно дете не се пренебрегва; - осигуряване на равни възможности и антидискриминационна практика и гарантиране, че всяко дете е включено и не е оневъзможено поради етническа принадлежност, култура, религия, майчин език, фамилна история, проблеми с ученето или развитието, пол или способности; - създаване на рамка за работещо партньорство между родителите и професионалисти, както и между всяка среда, която детето посещава; - подобряване на качеството и последователността в ранните години чрез универсален набор от стандарти които са приложими във всяка среда, като се прекратява разграничението между грижа и учене във вече съществуващата рамка, осигуряване база за преглед и регулаторни режими; - създаване на надеждна основа за бъдещо учене чрез обучение и развитие, което е планирано за индивидуалните нужди и интереси на детето, и информация чрез ползване на текуща оценка на мониторинга. Сравнителният анализ показва, че и двете понятия се приближават по отношение на принципите и целите и по същество се свеждат до уважаване на личността на детето, неговата индивидуалност и насърчаване на развитието на всяко дете съгласно неговите възможности и способности.

Заклучение

Сравнителният анализ на двете концепции на моделите в детските градини говори за близки цели и принципи, на които те се основават. По-специално, трябва да се отбележи, че целта на Уолдорфската детска градина е подготовка за осъзнаването че само ученето през целия живот е смисълът на съществуването на човека. Това прави Уолдорф педагогиката една от най-разпространените алтернативни образователни методи използвани в работата с деца. Това се дължи на човешкия подход към децата основан на развитието на техните нужди и уважение към физическото, умственото, емоционалното и духовното развитие на човека. И заслужава да се отбележи още една точка и това е, че тук на играта се гледа като на работа на детето и магия на фантазията, така че възпитателят въвежда истории с фантастично съдържание, за да стимулира въображението на детето. Разликите в концепцията могат да бъдат в "нюансите" в подхода и работата на възпитателя.

В крайна сметка, какъв тип детска градина е необходима днес за едно обещаващо бъдеще е въпрос който остава отворен, но не забравяйте, че какви деца ще възпитаем, такава бъдеще ще имаме!

ЛИТЕРАТУРА:

1. Carigren, F.. *Odgoj ka slobodi*. Zagreb: Drustvo za Waldorfsku pedagogiju, 1990.
2. Ed. *Essential characteristics of Steiner/Waldorf early childhood education*. посетено на 14.10.2015, http://www.iaswece.org/Files/Articles/Essential_Characteristics_EN.pdf
3. МТСП, *Стандарди за рано учење и развој кај деца од 0 до 6 години*. Скопје: МТСП, 2009.
4. МТСП, *Програма за рано учење и развој*. Скопје: МТСП, 2014.
5. Steiner Waldorf Education. *Guide to the Early Years Foundation Stage in Steiner Waldorf Early Childhood Settings*. White house Press, 2009.

